

Consiliul Suprem pentru Știință și Dezvoltare Tehnologică
Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”

Facultatea de Istorie și Etnopedagogie
Laboratorul Științific: Țara Moldovei în contextul relațiilor internaționale
Academia de Științe a Moldovei
Institutul de Istorie

— Gheorghe Gonța —

VIAȚA POLITICĂ A ȚĂRII MOLDOVEI ÎN EPOCA DOMNIEI LUI ȘTEFAN CEL MARE ȘI A URMAȘILOR SĂI

**(RELAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI MIȘCAREA
DE ELIBERARE ÎN CONTEXTUL POLITICII OTOMANE
ÎN A DOUA JUMĂTATE A SEC. AL XV-LEA - SEC. AL XVI-LEA)**

Chișinău 2004

Abrevieri	4
Prefață	5
1. Cuvânt introductiv	5
2. Istoriografie și izvoare	8
3. Cadrul general al politicii otomane în sec. al XV-lea - sec. al XVI-lea	14
 Capitolul 1. Domnia lui Ștefan cel Mare – epocă de maximă afirmare politică și diplomatică a Moldovei medievale	30
1. Noua orientare politică a Țării Moldovei în anii 50-70 ai sec. al XV-lea. Începutul confruntărilor moldo-otomane sub Ștefan cel Mare	30
2. Apogeul echilibrului în politica externă a lui Ștefan cel Mare.....	48
 Capitolul II. Țara Moldovei în contextul politicii otomane și al relațiilor internaționale (1504-1538)	72
1. Confruntările pentru supremație politică pe linia Dunării și situația internațională a Țării Moldovei sub urmașii lui Ștefan cel Mare	72
2. Anul 1538, moment de apogeu al imixtiunii Imperiului Otoman în viața politică și economică a Țării Moldovei.	83
3. Unele considerente privind înțelegerile („capitulațiile”) moldo-otomane	98
 Capitolul III. Viața politică a Țării Moldovei în primele decenii ale suzeranității otomane restrictive	116
1. Situația politică a Țării Moldovei între 1538-1572. Apusul dinastiei Bogdăneștilor (Mușatinilor)	116
2. Politica externă și lupta antiotomană în anii domniei lui Ion Vodă	133
 Capitolul IV. Poziția Țării Moldovei în contextul politicii otomane și al rivalității polono-habsburgice în ultimul pătrar al secolului al XVI-lea.	155
1. Agravarea situației economice a Moldovei în cadrul regimului suzeranității otomane	155
2. Politica Porții la nordul Dunării Inferioare și intensificarea raporturilor politice ale Moldovei cu Țara Românească	163
3. Situația politică a Țării Moldovei în ultimele decenii ale sec. al XVI-lea	172
 Încheiere	191
Rezumat	195
Резюме	214
Summary	219
Indice	226

DOMNIA LUI ȘTEFAN CEL MARE - EPOCA DE MAXIMĂ AFIRMARE POLITICĂ ȘI DIPLOMATICĂ A MOLDOVEI MEDIEVALE

I. Noua orientare politică a Țării Moldovei în anii 50-70 ai secolului al XV-lea. Începutul confruntărilor moldo-otomane sub Ștefan cel Mare

A doua jumătate a sec. al XV-lea - începutul sec. al XVI-lea constituie o epocă de mare semnificație în istoria Țării Moldovei și a Europei în general, precum și în istoria Imperiului Otoman.

După cum s-a menționat, ocuparea Constantinopolului și lichidarea Imperiului Bizantin au transformat statul turc în imperiu. Mehmed al II-lea și urmașii săi au promovat o politică de extindere masivă a noului imperiu în Europa, Asia și Africa. Ea a afectat și Țara Moldovei, precum și statele vecine principatului.

Pe de altă parte, domnia lui Ștefan cel Mare, de aproape o jumătate de secol, este una din cele mai importante perioade în istoria Moldovei medievale. Niciodată Moldova n-a fost mai bogată și respectată, niciodată faima domnului ei n-a străbătut atât de departe hotarele țării, deopotrivă în lumea creștină, precum și în cea mahomedană, provocând admirația prietenilor și respectul dușmanilor.

Evident epoca dată a fost pe larg abordată în istoriografie¹. Aici ne propunem să cercetăm evoluția relațiilor internaționale ale Țării Moldovei în contextul politicii otomane și cauzele care au dus la unele modificări semnificative în raporturile moldo-otomane spre sfârșitul sec. al XV-lea. În elucidarea acestor aspecte ne vom călăuzi de izvoarele depistate din arhive și cele publicate, precum și de studiile apărute recent în literatura istorică.

În a doua jumătate a secolului al XV-lea expansiunea otomană devine pericolul principal pentru Moldova medievală. Otomanii amenință țara după ce Muntenia a acceptat, la mijlocul deceniului al doilea al sec. XV-lea, statutul de țară tributară a sultanului².

O scurtă privire asupra raporturilor moldo-otomane pînă la Ștefan cel Mare ne permite să cuprindem mai amplu stadiul relațiilor dintre Poartă și Curtea de la Suceava către mijlocul secolului al XV-lea. Începutul contactelor directe moldo-otomane se instituie în primele decenii ale sec. al XV-lea. Fiind îngrijorat de pericolul otoman, Alexandru cel Bun ia măsuri urgente de apărare a țării împotriva turcilor, în special a hotarelor de sud. După cum se subliniază în literatura istorică, în 1420

s-a produs prima ciocnire dintre oastea moldovenească și oștile turcești pe teritoriul Țării Românești³. Sarcina aceste campanii contra turcilor în Țara Românească era de a stopa înaintatea oștilor sultanului în regiunea carpato-danubiană și de a nu permite întărirea Porții pe linia Dunării. Asemenea tactică antiotomană va fi folosită în continuare de către urmașii lui Alexandru cel Bun, în special de Ștefan cel Mare. În același an moldovenii au avut de înfruntat atacul prin surprindere al oastei otomane pe mare și pe uscat asupra Cetății Albe⁴.

Mai târziu otomanii continuă să atace Moldova, încercînd capacitatea ei de apărare, în special a frontierelor de sud. Măsurile militare, precum și diplomatice de apărare a țării împotriva otomanilor, întreprinse de Alexandru cel Bun, au scăpat Moldova de pericolul turc⁵.

Răzmerițele feudale ce s-au derulat timp de un sfert de veac după moartea lui Alexandru cel Bun au slăbit mult Moldova. Situația ei se agravează și mai mult în această perioadă din cauza intervenției ungarilor în Țara Moldovei⁶. Poarta a folosit în politica sa la nordul Dunării Inferioare situația precară a domnilor moldoveni, care se schimbau des (16 domni în 25 de ani). Izvoarele ne permit să sesizăm că, pe lângă претенzii la domnie susținuți de regii polon și maghiar, apare și unul susținut de sultanul turc. Acțiunile expansioniste ale otomanilor s-au intensificat mai ales după războiul victorios asupra Bizanțului și cucerirea Constantinopolului în 1453 de către sultanul Mehmed II Fatih (Cuceritorul) (1451-1481).

Conform tradiției islamice, sultanul trimite în același an solii săi în statele pontice pentru a le anunța biruința repurtată, cerîndu-le plata tributului⁷.

·Astăzi noi nu dispunem de informații concrete, însă credem că solii turci vin chiar în 1453 și la Suceava cu astfel de cerințe. Probabil, în ciuda răzmerițelor feudale, ultimatumul de supunere la plata tributului a fost respins în Moldova, care se biziua pe capacitatea sa de luptă și pe legăturile sale cu Polonia⁸. Se pare că drept răspuns trupele otomane trec Dunărea și devastează o parte din Țara de Jos.

De asemenea, în toamna anului 1454 flota otomană, în număr de cca 56 vase, și-a făcut apariția în apele maritime ale Moldovei asediind Cetatea Albă. Atacul a fost respins de către apărătorii Moldovei. Deși modestă din punct de vedere militar, această primă demonstrație navală otomană a avut totuși consecințe însemnate. Moldova a fost nevoită, în situația creată, să adopte o poziție clară. Trecerea de partea Ungariei implica ruperea imediată a legăturilor cu Polonia și angajarea în conflictul polono-ungar care putea apărea, și în războiul cu otomanii, deoarece regele ungar era inițiatorul constituirii coaliției antiotomane⁹. Pe de altă parte, Polonia, anume în 1454, a abandonat pe o perioadă politica sa precedentă privind Marea Neagră și Gurile Dunării, redeclanșînd războiul cu Ordinul Teutonic. Astfel, în mijlocul anilor 50 ai sec. al XV-lea Polonia era cointeressată să evite orice conflict cu Poarta. Orientarea Curții de la Cracovia nu era însă nouă. Coroana polonă a căutat să se folosească de impactul otoman

asupra Europei Centrale pentru a izola Ordinul Teutonic de susținătorii lui, mai cu seamă de împăratul german. Totodată slăbirea Regatului Ungar era dorită de către Polonia, pentru a garanta hotarul ei carpatic împotriva oricărei acțiuni maghiare¹⁰. În asemenea condiții, Polonia a acceptat o înțelegere cu Imperiul Otoman pentru a stabili un modus vivendi. După cum relevază în cercetările sale Șerban Papacostea, Moldova devenise zona de confluență a intereselor polone și otomane în acea vreme. Asume statutul politic internațional al Țării Moldovei constituie baza și limitele compromisului dintre Poartă și Polonia.

Moldova trebuia să îndeplinească rolul de element de legătură, de stat-tampon între cele două puteri, interesate deopotrivă în evitarea conflictului dintre ele¹¹. Această colaborare - la început pasivă, apoi activă - dintre Poartă și Polonia, continuată pînă la sfîrșitul veacului al XVI-lea, a fost alimentată în principal de linia directoare a politicii europene a Porții, îndreptată mai întîi împotriva Ungariei și apoi a Imperiului Habsburgic, rivalele tradiționale ale Poloniei. Poarta a urmărit permanent adîncirea separării Poloniei de puterile europene, adoptînd față de ea o atitudine de conciliere, de apropiere treptată¹².

În luptele pentru putere, frecvente în acea perioadă, în primăvara lui 1455 tronul a fost ocupat din nou de Petru Aron, care, precum și Alexandrel, scos din scaunul domniei, caută susținere la regele polon. Concomitent Petru Aron continuă negocierile cu sultanul, începute de Alexandrel¹³. Ambele acțiuni diplomatice ale domnului au fost finalizate aproape în același timp, ceea ce confirmă coordonarea acestor negocieri între Curtea de la Cracovia și Poartă. Astfel, la 1 octombrie 1455 Petru Aron a încheiat tratatul cu Polonia, acceptînd suzeranitatea regelui polon Cazimir al IV-lea¹⁴. Ca răspuns la solia condusă de logofătul Mihiu (Mihail), care a adus la Curtea otomană acordul Moldovei de a plăti tribut în sumă de 2000 de zloți ungurești, sultanul a emis la 5 octombrie 1455 actul de notificare a înțelegerii moldo-otomane. Mehmed al II-lea a determinat termenul de 3 luni pentru a fi trimis tributul în capitala otomană. În caz de refuz, sultanul amenința Moldova cu o nouă campanie militară de mari proporții¹⁵. Însă domnul și boierii încălcă acest termen tărăgănînd timpul. Se pare că ei sperau la biruința coaliției antiotomane și la schimbarea corelației de forțe din regiune, ceea ce nu se întîmplă. În aceste condiții, cu o întîrziere de jumătate de an adunarea Sfatului Domnesc lărgit (mai mult de 50 de boieri), adunată de Petru Aron la 5 iunie 1456 la Vaslui, a decis trimiterea tributului la curtea sultanului¹⁶. Solia în frunte cu același Mihiu este trimisă cu tributul promis. Mihiu acceptă conducerea soliei numai după ce primește garanția Sfatului boieresc și a domnului că el și familia sa nu va fi învinuit pentru îndeplinirea acestei misiuni¹⁷. Discuția îndelungată în țară, în Sfatul Domnesc referitoare la plata tributului, precum și condiția pusă de Mihiu demonstrează o dată în plus că domnul și boierii țării își dădeau seama de semnificația plății tributului sultanului.

Astfel, decizia Moldovei de a accepta plata tributului a fost condiționată de criza economică și politică care cuprinsese țara, de marea concentrare de forțe ale sultanului în primăvara anului 1456, ce avea drept scop cucerirea importantei cetăți

pe linia Dunării, Belgradul¹⁸, precum și de compromisul polono-turc realizat prin intermediul și în detrimentul Moldovei.

Plata tributului a constituit un pas diplomatic al Țării Moldovei față de Imperiul Otoman, avînd chiar de la început o semnificație politică. Plata haraciului stabilit în 1456 a determinat noua politică a Moldovei față de Imperiul Otoman, bazată pe tactica tradițională de opțiune între statele mari vecine, de această dată între Regatul Polon și Poartă. Decizia conducătorilor Moldovei de a accepta plata tributului a avut sarcina primă „să aibă pace” cu Imperiul Otoman. În actul emis de sultan la 9 iunie 1456, adică patru zile după așa-zisa „închinare de la Vaslui”, se menționează ca „făcînd pace cu beiful Țării Moldovei, voievodul Petru, destins printre căpeteniile onorate, am înlăturat dușmănia dintre noi”¹⁹.

Faptul că în 1456 a fost încheiată o pace între două state, fără repercusiuni politice și teritoriale pentru Moldova, este demonstrat de același act al sultanului din 9 iunie 1456. În el sultanul acordă negustorilor din Akkerman (Cetatea Alba) libertatea de a face comerț în Imperiul Otoman²⁰. O înțelegere similară de pace a fost încheiată de Poartă în februarie 1442 cu Republica Dubrovnik (Raguza). Senatul raguzan a acceptat plata tributului de 1000 de ducăți, în schimb Poarta a permis comerțul liber al negustorilor raguzani în posesiunile statului otoman, chiar și în perioada acțiunilor militare ale turcilor²¹. Astfel, în 1456 Țara Moldovei n-a fost învinsă, domnul n-a fost nevoit să meargă el însuși la Poartă, să participe la campaniile militare sau să dea ostatici²².

E bine știut că, în baza dreptului musulman, cadii recomandau aplicarea pragmatică a principiilor juridice în raporturile comunității islamice cu nemusulmanii. Iată de ce nu se poate realiza totdeauna o similitudine perfectă între concepția privind superioritatea statului islamic și cea privind exercitarea dominației sale efective asupra comunității sau statului nemusulman care acceptase, voluntar sau nu, plata haraciului. Astfel, pretinderea haraciului de la bizantini, chiar la începutul pătrunderii islamismului în regiune, apoi revendicarea și chiar primirea lui de către sultanii turci de la unele state europene, destul de puternice și pe deplin suverane: Veneția, Imperiul Habsburgic ș.a., semnifica, pe de o parte, dorința de a impune superioritatea statului otoman, și nu în primul rînd a dominației lui, iar pe de altă parte, avea menirea de a asigura hotarele teritoriului aflat sub stăpînirea sa efectivă. Acest aranjament - numit, după cum s-a menționat de juriști, statutul de “răscumpărați” - menaja orgoliul de cuceritori al membrilor comunității islamice și asigura beneficiile materiale dorite, evitînd, în același timp, riscurile unor grele și incerte războaie²³. Același caracter l-a avut, se pare, și prima înțelegere moldo-otomană din 1456. Aceasta era, fără îndoială, o soluție temporară, dictată de împrejurări.

Din aceste împrejurări mai menționăm următoarele: către 1456 Imperiul Otoman era la începutul constituirii sale. În renumita capitală bizantină Constantinopol, numită de turci Istanbul, se stabilește metropola noului imperiu. Opera lui Mehmed

al II-lea Kanuni, care va definitiva prima etapă de consolidare a Imperiului Otoman, era doar la început de cale. De asemenea către acea perioadă nu era încă răspîndită în noul imperiu islamic concepția conform căreia relațiile externe ale otomanilor aveau doar un caracter conjunctural și stabilirea de raporturi cu un stat sau altul era acceptată de ei ca o favoare acordată, și, nicidecum, ca un act de egalitate. Iată de ce la mij. sec. al XV-lea otomanii se manifestau doar în limitele unei formațiuni politice aflate la periferia lumii turce și islamice²⁴.

O nouă etapă a raporturilor moldo-otomane începe în 1457, o dată cu venirea la scaunul domniei a lui Ștefan cel Mare. În primăvara anului 1457 tînărul de aproape 20 de ani Ștefan intră în Țara Moldovei cu un detașament de oșteni moldoveni, avînd susținerea voievodului din Țara Românească Vlad Țepeș și a multor boieri din Țara de Jos. În luptele de pe Siret el îl înfrînge pe Petru Aron, domn al Moldovei, unchiul său după tată, care fuge în Polonia vecină, unde primește azil politic.

Potrivit unei cronici slavo-moldovenești din sec. al XV-lea, pentru înscăunarea lui Ștefan "s-a adunat toată țara cu preasfințitul mitropolit Teoctist și l-a uns pentru domnie pe Siret, ce se numește Dreptate pînă în ziua aceasta. Și a luat sceptrul Țării Moldovei"²⁵. Astfel s-a început domnia de aproape de o jumătate de veac a lui Ștefan Vodă.

Ștefan cel Mare a fost domnul care a deschis, în istoria Moldovei, un secol de prosperitate și eroism, secol ce se va încheia odată cu marea campanie sultanală a lui Suleyman Magnificul din 1538.

Ștefan Vodă vine la domnie cînd Moldova continua să se găsească la grea încercare. Răzmerițele feudale începute după moartea lui Alexandru cel Bun (1400-1432) aduseră țara în fața pericolului lichidării Statului Moldovenesc și împărțirii pămînturilor moldovenești între țările mari vecine: Ungaria, Polonia Iagelonă, Marele Principat al Lituaniei și Imperiul Otoman. Procesul deja începuse. Regele polon căpătase Hotinul, iar cel ungar - Chilia. Aceste împrejurări destul de grele pentru Moldova demonstau necesitatea unor măsuri radicale atît pe plan intern, precum și extern.

La început tînărul Ștefan Vodă a reușit să scoată țara din criza internă. În continuare el acordă o atenție aparte politicii externe, avînd drept scop principal apărarea independenței țării. În cadrul acestei politici raporturile moldo-otomane ocupă în primele decenii ale domniei un loc important. Deși în perioada 1457-1464 izvoarele astăzi cunoscute nu ne indică plata tributului de către Moldova, în istoriografie însă se menționează că Ștefan cel Mare a plătit permanent haraciul anual de 2000 de galbeni pînă la 1473²⁶, sporindu-l cu 1000 de galbeni începînd cu 1465. Creșterea tributului s-a datorat faptului că la începutul anilor 60 ai sec. al XV-lea Mehmed al II-lea, după ce stabilește controlul otoman exclusiv asupra bazinului sudic al Mării Negre, începe următoarea etapă de extindere a dominației asupra regiunilor nord-pontice. În vara anului 1462, în cadrul acestei strategii Mehmed al II-lea pornește o campanie de mare amploare împotriva Țării Românești. Lupta dusă de Vlad Țepeș s-a înscris ca o primă reușită a străduințelor europene de a stăvili

ofensiva ponto-danubiană a otomanilor. După cum s-a observat în literatura istorică, în această mare ofensivă la nordul Dunării Inferioare Mehmed al II-lea a urmărit două obiective. Cel dintâi avea sarcina restaurării controlului otoman asupra Dunării muntene, ceea ce a impus accentuarea subordonării politice a Țării Românești, iar cel de-al doilea țel a vizat scoaterea Chilieii de sub stăpânirea comună a Ungariei și Țării Românești și restituirea ei Moldovei²⁷.

Cu cel de al doilea obiectiv nu suntem într-un totu de acord. După cum a argumentat Șerban Papacostea, Ștefan cel Mare, bazându-se pe înțelegerile polono-moldo-otomane din 1455-1456, încearcă să realizeze în 1462 "o veritabilă cooperare politică și chiar militară" între cele trei state²⁸. La 2 martie 1462 Ștefan cel Mare și-a reînnoit jurământul de vasal față de regele polon, depus în 1459 pentru a obține colaborarea lui Cazimir al IV-lea pentru recuperarea Chilieii²⁹. Tratatul cuprindea o clauză prin care Moldova se îndatora să recupereze teritoriile înstrăinate, aluzie evidentă la Chilia unde continua să străjuiască o garnizoană ungară

Concomitent domnul, prin acest tratat, reușește să întoarcă de la poloni Hotinul. Însă desfășurarea evenimentelor arată vădit că Poarta acceptase colaborarea cu Polonia și Moldova pentru a acapara Gurile Dunării cu Chilia în folosul său. Astfel de intenții devin evidente după eșecul asediului Chilieii de către oastea moldovenească din 1462 și venirea la scaunul domnesc din Țara Românească a lui Radu cel Frumos, care devine stăpîn deplin al Chilieii, în calitate de vasal al Ungariei și al sultanului turc³⁰. Informațiile de care dispunem ne arată reacția negativă și declarația promptă a sultanului de a pedepsi Moldova pentru campania asupra Chilieii în 1462 și mai ales în 1465. După cum menționează cronicarul polonez Jan Dlugosz, sultanul, ca răspuns la actul recuperării Chilieii de Moldova în 1465, amenință țara cu o campanie militară de pedeapsă. Solii sultanului cer cedarea Chilieii Imperiului Otoman. Nu dispunem de informații despre alte cerințe ale Porții înaintate domnului. Se prea poate ca sultanul, folosindu-se de situația concretă, să fi înaintat și alte cerințe economice și, poate, politice. E de notat că pretențiile Porții asupra Chilieii nu se bazează pe faptul că Moldova era vasală a sultanului sau țară protejată de Istanbul, ci pe motivul că orașul dunărean aparținuse lui Radu cel Frumos, vasalul său. Ștefan cel Mare era conștient că prin intermediul lui Radu cel Frumos, Poarta avea deschis drumul la Chilia. Iată de ce în 1465 Ștefan trimite de urgență o solie la Poartă cu daruri și probabil aduce un spor la tribut de 1000 de galbeni (total 3000 galbeni). Avînd probleme mai grave în alte direcții, Poarta a amînat riposta mulțumindu-se cu cele trimise de la Suceava și cu asigurarea păcii moldo-otomane în continuare³¹. Probabil darurile și tributul mărit trimise de domnul țării la Istanbul constituiau o parte din cerințele sultanului față de Moldova.

Astfel, atacurile oastei moldovene asupra Chilieii din 1462 și recîștigarea cetății de către Moldova în 1465 ne arată că Ștefan cel Mare, către acea perioadă, nu era vasalul sultanului și plătea tribut doar pentru răscumpărarea păcii. Din 1456

Moldova de asemenea nu este încadrată în rîndurile țărilor protejate de sultan, cum se afirmă în unele lucrări istorice³², chiar dacă otomanii au impus în actele de pace semnate cu domnul moldovean și unele expresii ale vasalității. Probabil trimiterea darurilor la Curtea de la Istanbul a mărit pretențiile Porții asupra Moldovei, pentru a o include în rîndurile țărilor protejate de sultan.

Asemenea pretenții, intensificate în mare parte și de însuși actul incorporării Chiliei la Moldova, au dezlănțuit un șir de reacții ostile ale sultanului, ce s-au aflat la originea principalelor conflicte ale Statului Moldovenesc cu Imperiul Otoman timp de aproape două decenii. Trebuie de subliniat că confruntările moldo-otomane se vor desfășura în cadrul războiului Moldovei cu Ungaria, a rivalității de lungă durată cu Țara Românească, în problema de mare semnificație a organizării apărării antiotomane pe linia Dunării Inferioare și a conflictelor de interese cu genovezii din Caffa. Puternica cetate din Delta Dunării, făcînd parte din componența Moldovei, împiedică transformarea marelui fluviu european și chiar a Mării Neagre în posesiuni depline ale turcilor.

În contextul evenimentelor din 1462-1465, derulate pe linia Dunării Inferioare și finalizate cu transformarea definitivă a Țării Românești în vasală supusă Imperiului Otoman și reîntoarcerea Chiliei Țării Moldovei, considerăm că acțiunile diplomatice și militare întreprinse de Ștefan cel Mare în această perioadă pun începutul confruntărilor moldo-otomane din a doua jumătate a sec. al XV-lea. Curtea de la Suceava are ca scop slăbirea și înlăturarea otomanilor de pe linia Dunării muntene și moldave, includerea Țării Moldovei și a Țării Românești în coaliția internațională antiotomană și aruncarea forțelor padișahului turc din Europa. Mehmed al II-lea avea ca sarcină întărirea pozițiilor otomanilor în Țara Românească, ocuparea liniei Dunării Inferioare pînă la vărsarea în Marea Neagră, atragerea de partea sa a Țării Moldovei sau, în caz de nereușită, lichidarea ei ca stat și folosirea noului cap de pod militaro-strategic moldo-muntean în expansiunea Porții din centrul Europei. În noul palat al padișahului din Istanbul înțelegeau foarte bine că folosirea succesului din 1462 în Țara Românească pentru a instala pe teritoriul muntean un cap de pod împotriva Ungariei era practic imposibilă atît timp cît în spatele lor, pe linia Dunării de Jos, se găsea aliatul puternic al maghiarilor, Ștefan cel Mare.

Iată de ce pe linia Dunării Inferioare, în acea perioadă, se hotăra soarta ambelor state carpato-danubiene și acțiunile lui Ștefan cel Mare și ale domnilor munteni erau strîns legate. Acest lucru era perfect conștientizat la Curtea domnului de la Suceava și, în parte, în cercurile politice de la Tîrgoviște.

O problemă extrem de controversată apare în legătură cu confruntările politice, diplomatice și militare moldo-maghiare din anii 1462-1467. Istoricul Ș. Papacostea a încercat în maniera sa deosebită să analizeze aceste evenimente. Într-adevăr, anul 1462 pune la punct noua conjunctură politică din regiune. Conform noului tratat moldo-polon din martie 1462, puternicul și periculosul pretendent la tronul moldav

Petru Aron e nevoit să părăsească pământurile lehe și primește azil politic în Ungaria. Prin aceasta regele maghiar, de iure și de facto, devine dușmanul lui Ștefan cel Mare. Deși avea semnat tratatul de alianță antiotomană cu Vlad Țepeș în 1461, Matias Corvin nu vine în ajutor domnului muntean în războiul cu Imperiul Otoman din vara anului 1462. Mai mult, el îl arestează în Transilvania pe Vlad Țepeș, unde ultimul se retrase pentru a se pregăti de o nouă rundă de confruntare cu turcii și favoritul lor, Radu cel Frumos. Astfel, de facto regele maghiar a activat alături de Mehmed al II-lea contra frontului antiotoman.

În 1462 și 1465 Matias Corvin a amenințat Moldova cu atacuri militare pentru acțiunile lui Ștefan cel Mare în retrocedarea Chilie, care erau de fapt acțiuni antiotomane, ce intrau în sfera de interese internaționale a țărilor europene și, în special, a Regatului Maghiar, mai ales în contextul războiului turco-venețian început în 1463.

După confruntarea cu Regatul Ungar Moldova, condusă de Ștefan cel Mare, intră în lupta antiotomană. Noua politică e realizată în contextul contraofensivei generale a coaliției european-anatoliene împotriva lui Mehmed al II-lea, în ale cărei acțiuni spera mult domnul moldovean.

Războiul moldo-maghiar din 1467 constituie apogeul relațiilor ostile dintre ambele state și este un mare succes al diplomației otomane în Europa Centrală, în special în spațiul carpato-danubian. Dar turcii nu l-au ajutat pe aliatul lor din acea perioadă, Matias Corvin, nici cu forțe otomane, nici cu forțele muntene supuse Porții. S-a realizat principiul "Divide et impera!".

Biruința repurtată asupra ungarilor la Baia în iarna anului 1467 a întărit mult prestigiul Țării Moldovei pe arena internațională și a ridicat autoritatea voievodului nu numai în interiorul țării, ci și departe de hotarele ei. Tot mai des solii din țările europene și din Asia se îndreaptă spre Suceava pentru a face legături cu Moldova și a o atrage în coaliția antiotomană al cărei coordonator a fost Veneția³³. Îndelungatul război turco-venețian (1463-1479), la finalul căruia s-a produs transferul de hegemonie în Marea Egee de la Veneția la Imperiul Otoman, devenit în cursul acestui război și mare putere navală, a cunoscut faza sa cea mai dinamică după 1470, an în care Mehmed al II-lea cucerește Negropontul, poziție-cheie a dominației venețiene în arhipelagul egeean³⁴.

Conform planurilor coaliției antiotomane, forțele europene atacă Imperiul Otoman în timpul când sultanul era angajat în războiul cu puternicul Stat asiatic al Mielului Alb (Akkoyunly), atras de venețieni în coaliția antiotomană, de sub conducerea lui Uzun Hasan bei (1453-1478). Cuprinzând vestul Iranului, nordul Iracului, estul Anatoliei, Afganistanului și o parte a Georgiei, formațiunea politică condusă de Uzun Hasan bei devine unul din dușmanii principali ai otomanilor din Asia în acea perioadă³⁵.